

Asia: VN/10058/2020, STM053:00/2020

Lausuntopyyntö esityksestä kontaktien jäljityssovelluksen käyttöön otosta Covid-19-epidemian hallinnan tueksi

Kysymykset

1. Muistiossa esitellään mobiilisovellus tukemaan tartuntatautien jäljitystyötä ja tartuntaketjujen katkaisemista. Onko tämä tarkoituksenmukainen tapa jäljittää tartuntaketjuja?

kyllä

Avoimet huomiot koskien kysymystä 1

Käsitykseni mukaan viranomaisen tarjoama mobiilisovellus jolla käyttäjä voi saada varoituksen mahdollisesta altistumisestaan ja vastaavasti auttaa varoittamaan muita sovelluksen käyttäjiä mahdollisesta altistumisesta saatuaan itse tiedon tartunnasta voi toimia tehokkaana välineenä tartuntaketjujen löytämiseksi. Samalla se nopeuttaa tartuntatautilain mukaista jäljittämistä. Lisäksi tietosuojaa kunnioittava mobiilisovellus auttaa siirtymään laajamittaisista rajoitustoimista täsmällisemmin ja tarkemmin kohdennettuihin toimiin koronaviruksen leviämisen estämisessä tavalla, joka tukee myös jokaisen oikeutta terveyteen ja sitä tukeviin palveluihin.

2. Onko esityksessä asianmukaisesti otettu huomioon henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan liittyvät näkökohdat?

kyllä pääosin

Avoimet huomiot koskien kysymystä 2

Muistion kohdan 4 viimeisen kappaleen mukaan ”lainmuutoksen yhteydessä pitäisi ottaa huomioon alaikäiset henkilöt sovelluksen käyttäjinä ja varmistaa lasten oikeuksien toteutuminen”. Muistiosta ei erikseen käy ilmi, onko sovelluksen käytön arvioitu muodostavan sellaisen tietoyhteis-kunnan palvelun, jonka käyttöön yleisen tietosuojasetuksen 8 artiklan mukaan tarvitaan huoltajan suostumus, kun palvelua tarjotaan tietosuojalain 5 §:ssä säädetyn ikärajan mukaisesti 13 vuotta nuoremmalle lapselle.

Muistion kuvauksen mukaisesti varmistettu tieto tartunnasta välittyy sovellukseen ja siitä taustajärjestelmään vain käyttäjän omilla toimenpiteillä, joten tartuntaa koskevan terveystiedon käsittely

sovelluksessa ja sen taustapalvelussa on toteutettavissa tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 alakohdan a kohdassa tarkoitetulla nimenomaisella suostumuksella.

Mikäli myös tiedon mahdollisesta altistumisesta arvioidaan olevan terveydentilaa koskeva tieto, valmistelussa tulee ottaa huomioon myös potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 9 §:n 2 momentissa säädetty alaikäisen oikeus päättää terveydentilaansa koskevien tietojen luovuttamisesta.

On myös tärkeää, että mobiilisovellus toteutetaan Euroopan komission suositusten ja Euroopan tietosuojaneuvoston kannanottojen mukaisella tavalla. Samoin sovelluskehittämisen ja lainvalmistelun aikana on tarpeen tehdä tietosuojariskien ja vaikutusten arviointi ja ottaa sen tulokset huomioon sekä lainvalmistelussa että kehittämishankkeessa.

3. Onko muistiossa tunnistetut lainsäädäntömuutokset riittävät?

kyllä

Avoimet huomiot koskien kysymystä 3

Muistiossa kuvattu palvelu on mahdollista toteuttaa esitetyn mukaisesti esimerkiksi tartuntatautilakiin säädettävällä lisäyksellä.

4. Mahdolliset yksilöidyt säädösmuutosehdotukset

Mikäli lainsäädännöllä on tarkoitus varmistaa, että sovelluksella kerättäviä tietoja käytetään vain muistiossa kuvatussa tarkoituksessa ja muistiossa kuvatulla tavalla, laissa on, poliisilain 2 ja 3 §:n, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 14 §:n ja henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 19 ja 20 §:n säännökset huomioon ottaen, syytä nimenomaisesti säätää, että sovelluksen mobiililaitteeseen tai taustajärjestelmään tallentamaa tietoa ei luovuteta poliisille, Tullille tai Rajavartiolaitokselle näiden virkatehtävien hoitamista varten.

5. Mitä hyötyjä arvioitte sovelluksella olevan ja mille tahoille?

Käsitykseni mukaan sovellus olisi omiaan hyödyttämään toisaalta terveydenhuoltojärjestelmää, kun mahdolliset tartuntaketjut olisi sovellusta käyttämällä helpompi selvittää, ja toisaalta potentiaalisia sovelluksen käyttäjiä, jotka saisivat sovelluksesta apua omansa ja kanssaihmistensä terveyden suojeluun. Ratkaisu tukee näin tasapainoa itsemääräämisoikeuden ja oikeuden terveyden suojeluun välillä.

6. Millaisia riskejä valmisteluun tai sovelluksen käyttöön voi kohdistua?

Sovelluksen ja sen taustalla olevan tietojärjestelmän tietoturva on toteutettava tavalla joka estää tunnisteiden tai tunnisteeseen liitettyjen tietojen selvittämisen esimerkiksi mobiililaitteen tietoliikennettä seuraamalla, erityisesti kun kaksi mobiililaitetta sovelluksen kuvauksen mukaisesti ilmoittaa toisilleen tunnisteiden laitteiden ollessa määritellyllä etäisyydellä toisistaan.

Sovelluksen käyttöön sisältyy käsitykseni mukaan teoreettinen riski siitä, että tieto mahdollisesta altistumisesta yksilöi täysin sairastuneen henkilön. Pidän tämän riskin toteutumisen todennäköisyyttä kuitenkin pienenä. Mahdollisuus on kuitenkin hyvä kertoa käyttäjälle palvelua käyttöön otettaessa samalla kun käyttäjän suostumus henkilötietojensa käyttöön varmistetaan.

7. Muut huomiot muistiosta ja liitteestä. Voit esittää myös näkemyksiä jäljitysprosessissa tarvittavaan tiedonhallinnan ja tietojärjestelmien kehitykseen.

Muistion sivulla 4 kohdan 2.2. toisessa kappaleessa todetaan, että sovellus tuottaa terveydenhuollolle osan muuten haastattelemalla saatavista tiedoista, mukaan lukien yhteystiedot niiltä, jotka ovat antaneet siihen luvan. Muistion tietovirtoja kuvaavasta liitteestä 2 ei ilmene, että taustajärjestelmästä luovutettaisiin altistuneiden sovelluksen käyttäjien tietoja ammattilaisen käyttöliittymään terveydenhuollon ammattihenkilön käytettäväksi. Muistion kohdissa 2.1, 3 ja 3.2 todetaan, että altistunut henkilö olisi itse yhteydessä terveydenhuoltoon. Varsinaista sovellusta kehittäessä ja siihen liittyvää lainsäädäntöä valmistellessa on ehdottoman tärkeää, että sovelluksen käyttöönottoa harkitseva saa ehdottoman oikean tiedon siitä, mitä tietoja taustajärjestelmään on tallennettu ja mihin tietoa jaetaan. Jos tarkoitus on, että terveydenhuollon ammattihenkilöt saavat järjestelmästä tietoa altistuneiden yhteystiedoista altistuneen yhteydenotosta riippumatta tämän tulee käydä selvästi ilmi sovelluksen toiminnallisuuden kuvauksesta.

Varsin suppeasta ja yleisellä tasolla palvelua kuvaavasta muistiosta ei käy ilmi, onko suunnittelussa tarkoitus ottaa huomioon, että yhdellä käyttäjällä saattaa olla useita eri mobiililaitteita joita käytetään ja pidetään mukana eri tilanteissa, ja halu asentaa ja käyttää sovellusta kaikissa näissä laitteissa. Useiden sovellusten käytöllä on merkitystä esimerkiksi avauskoodin toiminnan toteuttamisessa – voiko yhtä koodia käyttää useassa eri saman käyttäjän sovelluksessa.

Liesivuori Pekka
Oikeuskanslerinvirasto - Oikeuskanslerin lausunto